

استفتاءات پزشکی

(احکام ویرشہ پزشکان - احکام ویرشہ بیماران)

با اصلاحات و ویرایش مجدد

از محضر مرجع عالیقدر

حضرت آیت اللہ العظمیٰ حاج شیخ یوسف صانعی رحمۃ اللہ علیہ

پاسخ به مسائل شرعی

دفتر حضرت آية الله العظمى صانعي مد ظله العالي

قم - تلفن: ۳۷۷۲۲۷۶۷ - ۳۷۷۲۴۰۹۰ - ۳۷۷۲۴۰۰۹ (۰۲۵)

۳۷۸۳۱۶۶۰ - ۳۷۸۳۱۶۶۱ - ۳۷۸۳۱۶۶۲

نمابر: ۳۷۷۳۵۰۸۰ (۰۲۵)

نشانی: قم، بلوار شهید محمد منتظری، کوچه هشتم، پلاک ۴

دفاتر تهران

رنگر جویی: تلفن: ۵-۰۱-۶۶۵۶۲۰۰۱ (۰۲۱) / نمابر: ۹۲۷۸-۶۶۴۰۰۲۱ (۰۲۱)

ساكنداران: تلفن: ۲۲۸۸۵۳۰۰ / ۲۲۸۸۴۶۰۰ / ۲۲۷۶۸۱۸۱ / نمابر: ۲۲۸۴۷۰۹۵ (۰۲۱)

شهر غربی: تلفن: ۸۸۵۸۲۶۹۷ / ۸۸۵۸۳۲۲۵ / ۸۸۵۸۳۲۲۶ / نمابر: ۸۸۵۸۰۸۳۱ (۰۲۱)

دفتر مشهد: تلفن: ۳۲۲۴۳۱۴۲ / ۳ / ۳۲۲۲۲۲۷۷ / ۳۲۲۲۲۲۵۲ / نمابر: ۳۲۲۲۳۰۲۲۲ (۰۵۱)

دفتر اصفهان: تلفن: ۴۹۷۶۶۰۰۲ / نمابر: ۳۴۴۹۳۲۹۱ (۰۳۱)

دفتر اصفهان (۲): تلفن: ۳۶۲۸۱۹۱۷ / ۳۶۲۷۱۰۹۳ (۰۳۱)

دفتر شیراز: تلفن: ۳۲۲۲۲۴۹۸ / ۳۲۲۲۲۲۹۴ / ۳۲۲۲۲۲۰۰ / ۳۲۲۲۲۲۰۰ / نمابر: ۳۲۲۲۲۷۰۰ (۰۷۱)

دفتر اراک: تلفن: ۳۲۲۲۲۲۰۰ / ۳۲۲۲۲۲۰۰ / نمابر: ۳۳۲۵۹۷۷۷ (۰۸۶)

دفتر تبریز: تلفن: ۳۵۲۲۲۰۲۲ / ۳۵۲۶۴۶۲۶ / نمابر: ۳۵۲۵۲۷۷۴ (۰۴۱)

دفتر گرگان: تلفن: ۳۲۲۴۳۲۷ / ۳۲۲۲۲۰۰ / ۳۲۲۲۲۰۰ (۰۷۱)

پاسخگویی به مسائل حج: تلفن: ۳۷۸۳۱۶۶۰ - ۲ (۰۲۵) / ۹۱۲۲۵۱۰۰۰ / نمابر: ۳۷۸۳۱۶۶۰ - ۲ (۰۲۵)

www.saanci.org

Istifta @ saanci.org

Saanci @ saanci.org

Info @ saanci.org

۳۰۰۷۹۶۰

آدرس اینترنت:

پاسخ به استفتائات

تماس با دفتر معظم له

تهیه کتاب

سرویس پیام کوتاه

عنوان: احکام پزشکی

مشخصات نشر: قم، فقه الثقلین، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۲۸۸ صفحه

شابک: 978-600-5280-47-0

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

شناسه افزوده: مرکز مطالعات و تحقیقات فقه الثقلین

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۲۱۳۲۹

انتشارات فقه الثقلین

استفتائات پزشکی

مطابق با فتوای مرجع عالیقدر

حضرت آية الله العظمى حاج شیخ محمد صالح المنجد مدظله العالی

ناشر: انتشارات فقه الثقلین

لیتوگرافی: نویس / چاپ: زمزم / نوبت چاپ: هجدهم (اول سر) / زمستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه / بها: ۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

دفتر مدیریت: قم، خیابان شهدا، (صفائیه)، کوچه ۳۷ (سیاه)، فرعی ۵ (ناصر)، پلاک ۱۶۲

کد پستی: ۳۷۱۲۷/۴۷۶۶۴ صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۹۶۷

تلفن: ۰۸-۳۷۸۳۵۱۰۱ / تلفکس: ۰۹-۳۷۸۳۵۱۰۲۵

دفتر نشر و پخش: قم، خیابان معلم - مجتمع ناشران - طبقه اول - پلاک ۱۳۴

کد پستی: ۳۷۱۵۶/۹۹۹۶۵ صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۵۵۷

تلفن: ۰۹-۳۷۸۳۵۰۹۱ / تلفکس: ۰۲۵-۳۷۸۳۵۰۹۱

وب سایت: www.feqh.ir / پست الکترونیکی: info@feqh.ir

فهرست مطالب

۹	سخن گفتار
۱۵	● بخش اول: احکام و بیان پزشکان
۱۷	یادگیری مسائل شرعی ای پزشکان
۱۷	آموزش پزشکی
۲۰	طهارت و نجاست ابزار و وسایل پزشکی
۲۲	حکم خون و فرآورده های خونی
۲۷	احکام نگاه کردن، لمس و معاینه
۲۷	مراجعه به پزشک نامحرم
۳۳	مسائل مربوط به امور آموزشی
۳۸	احکام معاینه و درمان
۴۴	اضطرار و تشخیص موارد آن
۴۶	چگونگی برخورد با بیماران و حفظ اسرار آنها
۵۳	روش تشخیص و درمان پزشکی
۶۱	دارو

۶۱	تجویز دارو
۶۵	مصرف دارو
۶۷	خرید و فروش دارو
۶۸	آزمایش و آزمایشگاه
۷۲	جلوگیری، باروری، زایمان
۷۲	تلقیح (باروری مصنوعی)
۸۴	شیه سازی (کلوناسیون)
۹۱	جلوگیری از بارداری
۹۹	عقم مرد
۱۰۲	مدت حمل (بارداری)
۱۰۲	زایمان
۱۰۵	جنین و سقط جنین
۱۲۶	احکام جراحی
۱۲۸	ختنه و حجامت
۱۲۹	تغییر جنسیت
۱۳۳	احکام پیوند و تشریح
۱۳۳	پیوند اعضا
۱۳۸	خرید و فروش و اهدای اعضا
۱۴۰	وصیت به بخشیدن اعضا
۱۴۲	تشریح
۱۴۶	مرگ مغزی
۱۵۰	مس میّت و اعضای جدا شده

فهرست مطالب ■ ۷

۱۵۲	مو و پوست.....
۱۵۳	احکام دندان پزشکی.....
۱۵۹	گواهی پزشکی.....
۱۶۱	ضمان و دیه.....
۱۶۱	تشخیص و تجویز دارو.....
۱۷۴	آزمایش و تزریقات.....
۱۷۹	ضمان و دیه در قطع اعضا.....
۱۸۵	دیه جنین.....
۱۸۸	دیه سقط جنین.....
۱۹۲	مقادیر دیه سقط جنین.....
۱۹۴	هزینه درمان.....
۱۹۷	● بخش دوم: احکام ویژه بیماران.....
۱۹۹	طهارت و نجاست.....
۲۰۱	راه ثابت شدن نجاست.....
۲۰۶	وضو.....
۲۰۶	احکام وضو.....
۲۱۲	شرایط وضو.....
۲۱۶	وضوی جیره.....
۲۲۲	غسل.....
۲۲۵	حیض، نفاس و استحاضه.....
۲۲۹	تیمم.....
۲۳۷	احکام مختصر.....

۲۳۸	احکام نماز
۲۳۸	قبله
۲۴۰	وقت و لباس نمازگزار
۲۴۸	واجبات نماز
۲۴۸	تکبیرة الاحرام
۲۴۹	قیام
۲۵۰	رکوع
۲۵۱	جسود
۲۵۳	چیزهایی که سجده بر آنها صحیح است
۲۵۶	مُبطلات نماز
۲۵۷	نماز جماعت
۲۵۸	امامت جانبازان و معلولان
۲۶۱	نماز قضا
۲۶۲	احکام روزه
۲۶۲	نیت روزه
۲۶۲	چیزهایی که روزه را باطل می‌کند
۲۶۵	کفاره و قضای روزه
۲۶۸	کسانی که روزه بر آنها واجب نیست
۲۷۰	عیبیهایی که به واسطه آنها می‌توان عقد ازدواج را به هم زد
۲۷۳	واژه نامه

بسمه تعالی

طیب دَوَّارِ بَطْنِهِ، قَدْ أَحْكَمَ مَرَامَهُ، وَأَحْيَى مَوَاسِمَهُ. يَضَعُ ذَلِكَ
حَيْثُ الْحَاجَةُ إِلَيْهِ مِنْ قُلُوبِ عَمِيٍّ، وَأَذَانِ صَمٍّ، وَالسَّنَةِ بِكُمْ. مُتَّبِعٌ
بِدَوَائِهِ مَوَاضِعَ الْفَقْلَةِ وَمَوَاطِنَ السَّيْرِ.

این گفتار، قسمتی از خطابهٔ امیر سخن، حضرت علی (ع) است که در وصف پیامبر اکرم ایراد فرموده است، با این مضمون که رسول خدا، طیبی بود در گردش که با طبابت خویش، همواره می‌گشت، مرهمهایش را آماده ساخته بود و ابزار جراحی‌اش را تافته، حرارت داده و مهیا کرده بود تا هر جا نیاز بود، طبّ خویش را به کار بندد، دلهای نابینا را بصیرت دهد، گوشهای ناشنوا را به شنیدن

حق، شنوا سازد و زبانهای بسته را به سخن حق، گویا کند. با دواى خویش به دنبال غفلت گاهها و حیرت خانه ها می گشت تا به درمان غفلت سرگردانی پردازد.

اگر این سخن در وصف خود امام علیه السلام نیز باشد، چیزی از حقیقت، لطافت و شیوایی آن نمی کاهد. پیامبران و امامان علیهم السلام، طیبانی الهی و پزشکانی روحانی بودند، با این ویژگی که آنان، خود به دنبال بیمارآن می گشتند و نیازمندان به درمان را مرهم می نهادند و بیمارآن به دواى هدایت، شفا می دادند، چنان که قرآن کریم در وصف خود می گوید:

وَنَنْبِئُكَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ^۱ و ما آنچه برای مؤمنان، از قرآن نازل می کنیم. مگر آنان که بیماری شان السلاجی نیست و گمراهی شان را درمانی نباشد:

وَمَن يَضِللِ اللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا^۲

و اگر در سخن بلند پیامبر اکرم در وصف علیهم السلام عالمان حقیقی، به نقل از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آمده است که «وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ»^۳ عالمان و ارسته نیز طیبانی دلسوز و حائقانند که دانش شریعت و علوم و معارف والای دین را در خدمت هدایت بشر گرفته اند و همواره، در پی طالبان حقیقت و پاسخ گفتن به نیازها و

۱. اسراء، ۸۲.

۲. نساء، ۸۸.

۳. الکافی، ج ۱، ص ۴۲.

پرسشهای مردم‌اند.

در این میان، فقهای عظام، که مصادیق روشن وارثان پیامبران علیهم‌السلام و عالمان شریعت‌اند و به تعبیر روایت یاد شده، حظّ وافری از علم و سخن پیامبران را به ارث برده‌اند، به فراخور شرافت و فضیلت «فقه» و به اقتضای نیاز فراگیر و همه‌جانبه آحاد مردم به آگاهی از احکام شریعت و مسائل شرعی، بیشترین نقش را در پاسخگویی به نیازهای دینی و پرسشهای شرعی جامعه داشته و دارند و تاریخ فقه شیعه، گویای این حقیقت استوار و شیرین است که فقهای بزرگوار ما از عهده این مسئولیت، سربلند و موفق بیرون آمده‌اند کمتر نکته‌ای را فرو گذاشته‌اند و بیشترین پرسشها را پاسخ گفته‌اند. به مهارت تمام و تعهد کامل، در چارچوب موازین شریعت، به بیان احکام پاسخگویی پرسشها و استدلال بر آنها پرداخته‌اند. هزاران کتاب و رساله فقهی که تاکنون تنها بخش کمی از آنها منتشر شده و در دسترس قرار گرفته است، گواهی صافی بر این حقیقت است.

فقهای عظام ما در گذشته و حال، در زمینه‌ای که احساس نیاز کرده‌اند و در باره هر پرسش که مطرح شده است، نهایت تلاش علمی و مهارت فقهی خویش را در چارچوب موازین و حجج شرعی به کار بسته‌اند تا از یک سو، جایگاه فقه و فقاہت را حفظ کنند و هرچه بیشتر آن را بارور سازند و از سوی دیگر، وظایف شرعی مؤمنان را بیان کنند و جامعه اسلامی را به مسئولیت دینی و احکام شرعی خود، آشنا سازند؛ چه آن دسته از آثار و کتابهای ارزشمند فقهی که به گونه‌ای جامع به شرح و تبیین ابواب مختلف فقه

پرداخته است، و چه کتابها و رساله‌های بی‌شماری که در یک یا چند زمینه خاصّ فقهی نگاشته شده است؛ چه کتابها و آثارى که از آغاز به انگیزه تألیف و تصنیف نگاشته شده، و چه مجموعه‌های ارزشمندی که به تدریج و در پی پرسشها و پاسخهای شرعی فراهم گشته است.

آنچه اینک پیش روست، نمونه‌ای گویاست از آنچه گفته شد. اثری ارزشمند که با توجه به حجم وسیع پرسشهای داده شده که در پی گسترش و پیشرفت دانش پزشکی مطرح شده است، مجموعه‌ای راهگشا در این زمینه به شمار آید.

به همان نسبت که دانش پزشکی رشد کرده است، پرسشها و مسائل شرعی مربوط به آن نیز گسترش یافته است. صدها پرسش و مسئله جدید در زمینه پزشکی، نیازهایی است که مطرح شده است و فقهای بزرگوار ما، علاوه بر آنچه در گذشته در همین زمینه در کتابهای فقهی آمده است، در جایگاه طیبانی حاذق، با سرنبجه فقاقت خویش و بر اساس موازین و علل و علل که در حوزه‌های علمیه به آن دست یافته‌اند، عهده‌دار پاسخگویی و بیان احکام شرعی آن هستند.

این مجموعه ارزشمند که در دو بخش «مسائل پزشکان» و «مسائل بیماران» تدوین یافته، مجموعه‌ای است از استفتائاتی که طی سالها در محضر فقیه ارجمند حضرت آیه الله العظمی حاج شیخ یوسف صانعی مطرح شده است و اینک به همراه برخی دیگر از مسائل متناسب با آن، توسط چند تن از فضیلاى گرامی و با اشراف و ارشاد معظّم‌له، به

گونه‌ای راهگشا تدوین شده است تا بخش عمده‌ای از فتاوای مسرّجع بزرگوار در زمینه مسائل پزشکی، به راحتی در دسترس علاقه‌مندان به مسائل شرعی باشد. از این رو، با توجه به مسائل مورد نیازی که در این دو بخش آمده است و با حسن سلیقه‌ای که در تنظیم موضوعات آن اعمال شده است، این کتاب می‌تواند به خوبی پاسخگوی نیازهای مختلف متخصصان امر، پزشکان محترم، پرستاران، عزیزان نیز بیماران و بستگان و همراهان آنان، بویژه در محیط بیمارستانها باشد.

معظّم‌له که از شاگردان برجسته حضرت امام خمینی ره هستند،^۱ به شیوه معمول خویش و به مناسب و در بسیاری موارد، هرچند به اجمال، به ادلّه مورد نظر نیز اشاره فرموده‌اند که خود می‌تواند راهگشای پرسشهای علمی علاقه‌مندان و صاحب‌نظران نیز باشد. با توجه به اینکه بخش عمده‌ای از پرسشهای مطرح شده، توسط متخصصان دانش پزشکی و بر اساس نیازهای ملموس روز صورت گرفته است و با عنایت به پرسشهای مستین و راهگشای معظّم‌له و نیز افزودن آن دسته از مسائلی که در توضیح المسائل ایشان در همین زمینه آمده است، اطمینان داریم مجموعه حاضر، در نوع خود اثری بسیار ارزشمند و

۱. تعبیری که حضرت امام خمینی ره در باره معظّم‌له فرموده‌اند نشان می‌دهد آن بزرگوار، عنایت ویژه‌ای به مراتب علمی ایشان داشته‌اند: «من آقای صانعی را مثل یک فرزند بزرگ کرده‌ام. این آقای صانعی وقتی که سالهای طولانی در مباحثاتی که ما داشتیم تشریف می‌آوردند. ایشان بالخصوص می‌آمدند با من صحبت می‌کردند و من حظ می‌بردم از معلومات ایشان، و ایشان یک نفر آدم برجسته‌ای در بین روحانیون است و یک مرد عالمی است» (صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۲۳۱).

پاسخگوی بسیاری از نیازهای موجود است. از خداوند بزرگ
مسئلت می‌کنیم که حوزه‌های علمیه را در جهت خدمت به فقه و جامعه،
همواره محفوظ و موفق بدارد و توفیق نشر سایر آثار مرجع عالی قدر - دام
ظله - را به ما عنایت فرماید.

انتشارات میثم تمار

www.ketab.ir